

# Sắp xếp tài liệu tham khảo cho luận án, luận văn theo quy định của các trường đại học tại Việt Nam

Đặng Minh Tuấn  
*tuanvietkey@gmail.com, fb.com/tuanvietkey*

Ngày 10 tháng 5 năm 2016

## Tóm tắt nội dung

Trong bài viết này người viết sẽ hướng dẫn chung về cách sắp xếp và trích dẫn các tài liệu tham khảo cho luận án, luận văn do các trường đại học ở Việt Nam quy định. Đồng thời giới thiệu một style mới (**luanvn.bbx**) do người viết xây dựng để thực hiện công việc này một cách tự động bằng *biblatex*.

## 1. Mở đầu

Một trong những công việc khá mất nhiều thời gian công sức của người viết luận án tiến sĩ, luận văn thạc sĩ là sắp xếp và trích dẫn tài liệu tham khảo, đặc biệt khi số lượng tài liệu tham khảo lên đến hàng chục hàng trăm. Nếu tiến hành công việc này bằng phương pháp thủ công sẽ rất dễ gây nhầm lẫn và tốn nhiều thời gian.

Hiện nay một số trường quy định phương pháp trích dẫn và sắp xếp theo chuẩn của IEEE. Nếu theo quy định này thì có thể sử dụng các công cụ Bibliography của MS Word hoặc  $\text{\LaTeX}$  một cách dễ dàng bởi đó là phương pháp chuẩn và được sử dụng rất rộng rãi trên toàn thế giới.

Tuy nhiên rất nhiều học viện, nhà trường ở Việt Nam lại không theo phương pháp IEEE mà có quy định rất cụ thể (phần 2), và những quy định này thì không theo quy chuẩn của IEEE nên không thể sử dụng các công cụ hiện có trong MS Word hay các công cụ của  $\text{\LaTeX}$  để thực hiện. Sắp xếp tài liệu theo quy định này có cách đánh số tương tự như IEEE, nhưng trong phần sắp xếp tài liệu lại yêu cầu số năm công bố liền ngay sau tên tác giả, ngoài ra quy định sắp xếp riêng theo từng ngôn ngữ Việt, Anh cũng không thể thực hiện được bằng MS Word hay các công cụ  $\text{\LaTeX}$  hiện có. Tài liệu này sẽ trình bày cách thức sắp xếp tài liệu tham khảo không theo chuẩn IEEE.

Hiện nay một số cơ sở đào tạo và viện nghiên cứu ở Việt Nam đã khuyến khích và có nơi bắt buộc phải viết luận án, luận văn bằng ngôn ngữ  $\text{\LaTeX}$ . Ngôn ngữ này sau khi biên dịch sẽ cho ra các luận án, luận văn rất đẹp và chuyên

nghiệp, ngoài ra có nhiều công thức hay biểu đồ, hình vẽ... công cụ MathType hay Equation trong MS Word không thể thực hiện được mà chỉ có thể thực hiện được thông qua ngôn ngữ  $\text{\LaTeX}$ .

Trong tài liệu này, người viết sẽ không đề cập đến phương pháp sắp xếp tài liệu tham khảo trong  $\text{\LaTeX}$  bằng phương pháp thủ công. Người viết đã tìm kiếm khá nhiều thời gian trên Internet nhưng chưa tìm được mẫu hay công cụ tự động để sắp xếp tài liệu tham khảo theo đúng quy định của Bộ Giáo dục và Đào tạo kể cả trong môi trường MS Word hay  $\text{\LaTeX}$ . Do đó người viết đã quyết định tự phát triển một style mới gọi là “*luanan.bbx*” bằng các lệnh và macro của  $\text{\LaTeX}$  cho gói *biblatex*.

## 2. Quy định

Dưới đây là quy định về cách sắp xếp và trích dẫn tài liệu tham khảo trong luận án, luận văn của rất nhiều trường đại học ở Việt Nam:

1. Tài liệu tham khảo được xếp riêng theo từng ngôn ngữ (Việt, Anh, Đức, Nga, Trung, Nhật...). Các tài liệu bằng tiếng nước ngoài phải giữ nguyên văn, không phiên âm, không dịch, kể cả tài liệu bằng tiếng Trung Quốc, Nhật... (đối với những tài liệu bằng ngôn ngữ còn ít người biết có thể thêm phần dịch tiếng Việt đi kèm theo mỗi tài liệu).
2. Tên tài liệu tham khảo xếp theo thứ tự ABC họ tên tác giả luận án theo thông lệ của từng nước:
  - Tác giả là người nước ngoài: xếp theo thứ tự ABC theo họ.
  - Tác giả là người Việt Nam: xếp theo thứ tự ABC theo tên nhưng vẫn giữ nguyên thứ tự thông thường của tên người Việt Nam, không đảo tên lên trước họ.
  - Tài liệu không có tên tác giả thì xếp theo thứ tự ABC từ đầu của tên cơ quan ban hành báo cáo hay ấn phẩm.
3. Tài liệu tham khảo là sách, luận án, báo cáo phải ghi đầy đủ các thông tin sau:
  - Tên tác giả hoặc cơ quan ban hành (không có dấu ngăn cách).
  - (Năm xuất bản), (đặt trong ngoặc đơn, dấu phẩy sau ngoặc đơn).
  - *Tên sách, luận án hoặc báo cáo, (in nghiêng, dấu phẩy cuối tên).*
  - Nhà xuất bản, (dấu chấm kết thúc tài liệu tham khảo).
  - Nơi xuất bản (dấu chấm kết thúc tài liệu tham khảo).
4. Tài liệu tham khảo là bài báo trong tạp chí, bài trong một cuốn sách... ghi đầy đủ các thông tin sau:
  - Tên tác giả (không có dấu ngoặc kép).
  - (Năm công bố), (đặt trong ngoặc đơn, dấu phẩy sau ngoặc đơn).

- “Tên bài báo”, (đặt trong ngoặc kép, không in nghiêng, dấu phẩy cuối tên).
- *Tên tạp chí hoặc tên sách*, (*in nghiêng, dấu phẩy cuối tên*).
- Tập (không có dấu ngăn cách).
- (Số) đặt trong ngoặc đơn, dấu phẩy sau ngoặc đơn).
- Các số trang, (gạch ngang giữa hai chữ số, dấu chấm kết thúc).

### 3. Sắp xếp tài liệu tham khảo bằng biblatex và style “luanan.bbx”

#### 3.1 Tổng quan về sắp xếp tài liệu tham khảo

Có 2 phần mềm phổ biến để biên dịch dữ liệu về tài liệu tham khảo đó là BibTeX và biber, và 2 gói macro hay được sử dụng là natbib và biblatex. Trong đó BibTeX và natbib là phần mềm và gói macro đã cũ và tồn tại hàng chục năm qua, nhược điểm lớn nhất của 2 thành phần này là không hỗ trợ Unicode do đó không thể sử dụng tên tác giả hay tên tài liệu bằng tiếng Việt Unicode (trừ trường hợp sử dụng liệt kê tài liệu tham khảo bằng tay).

Nhược điểm của natbib còn được thấy ở chỗ, gói này không hỗ trợ phân nhiều tách thành nhiều phần tài liệu tham khảo theo ngôn ngữ Việt-Anh, hay theo các tiêu chí khác hoặc buộc phải thực hiện nhiều công đoạn và lập trình khác. Ngôn ngữ để viết cho gói này là postfix tương đối khó lập trình và phải yêu cầu file .bst.

Trong khi đó biblatex chỉ sử dụng ngôn ngữ macro của L<sup>A</sup>T<sub>E</sub>X nên sẽ dễ dàng hơn cho lập trình viên. Biblatex có thể được biên dịch bởi biber hoặc BibTeX 8-Bit (có hỗ trợ Unicode UTF-8). Ngoài ra biblatex cũng có rất nhiều lựa chọn (options) và có khả năng tùy biến rất linh hoạt và mềm dẻo. Tài liệu hướng dẫn sử dụng gói này cũng lên đến gần 280 trang [5].

Để đơn giản hóa công việc sắp xếp tài liệu tham khảo theo quy định: sắp tiếp Việt trước, tiếng Anh sau, với mỗi loại sắp xếp theo thứ tự tên tác giả theo vần ABC với quy định năm công bố ngay sau tên tác giả, tập và số của tạp chí viết cạnh nhau, số ra đặt trong ngoặc ‘()’, người viết đã phát triển một style mới cho biblatex bằng cách lập trình theo ngôn ngữ L<sup>A</sup>T<sub>E</sub>X và đặt tên là “luanan.bbx”.

#### 3.2 Hướng dẫn sử dụng “luanan.bbx” với biblatex

##### 3.2.1 Cài đặt luanan.bbx

- Vào trang web theo đường dẫn <http://j.mp/trinhbayluanan> và download file **luanan.bbx**.
- Copy **luanan.bbx** vào thư mục mặc định, là thư mục chứa file .tex gốc của luận án, luận văn.

### 3.2.2 Nhập số liệu về tài liệu tham khảo trong file .bib

Nhập liệu về tài liệu tham khảo trong file .bib như thường lệ, tuy nhiên để có thể phân loại tài liệu tiếng Việt và tiếng Anh, chúng ta thêm một trường **keywords = “Vietnam”** để phân biệt với các văn bản tiếng Anh, có thể làm tương tự với tiếng Nga, tiếng Trung.

Ngoài ra ở trong file .bib có thể gõ tiếng Việt Unicode. Dưới đây là một mục (bài báo) trong file .bib có số liệu bằng tiếng Việt.

```
@article{S10944,  
author = "Đặng Minh Tuấn",  
title = "{Lược đồ chữ ký số tập thể đa thành phần dựa trên cặp song tuyến tính}",  
journal = "Tập chí Nghiên cứu KHCN Quân sự",  
volume = "5",  
number = "7",  
pages = "1007--1015",  
year = "2012",  
keywords = "Vietnam"  
}
```

### 3.2.3 sử dụng “luanan.bbx” trong văn bản .tex

Dưới đây là mẫu, cấu trúc file .tex sử dụng style luanan.bbx để xuất ra danh mục tài liệu được phân loại theo tiếng Việt, tiếng Anh, riêng đối với tiếng Anh lại phân loại theo sách và bài báo. Có thể phân loại theo nhiều tiêu chí khác nhau, hoặc theo từ khóa (keywords), xem thêm [5].

```
\documentclass{article}  
\usepackage[backend=bibtex,bibstyle=luanan,sorting=ydnt]{biblatex}  
\usepackage[utf8]{vietnam}  
  
\addbibresource{sample.bib}  
...  
\begin{document}  
...  
...  
\printbibliography[keyword={Vietnam},title={Tài liệu tiếng Việt}]  
  
\printbibliography[notkeyword={Vietnam},type=book,title={Sách tiếng Anh}]  
  
\printbibliography[notkeyword={Vietnam},notttype=book,title={Bài báo tiếng Anh}]  
  
\end{document}
```

**Lưu ý:**

- Gói `\usepackage[backend=bibtex,bibstyle=luanan,sorting=any]{biblatex}`. Ở đây là cài đặt gói `biblatex` với `bibstyle=luanan`. Option `sorting=any` dùng để sắp xếp danh mục tài liệu theo thứ tự tên, năm công bố.
- Gói `\usepackage[utf8]{vietnam}` được sử dụng để cài đặt tiếng Việt trong văn bản.
- Lệnh `\addbibresource{sample.bib}` là bắt buộc để tải dữ liệu về tài liệu trong file `.bib` vào hệ thống.
- Lệnh `\printbibliography[keyword={Vietnam},title={Tài liệu tiếng Việt}]` dùng để in ra các văn bản tiếng Việt (có từ khóa là “vietnam”).
- Lệnh `\printbibliography[notkeyword={Vietnam},type=book,title={Sách tiếng Anh}]` ở đây được dùng để in các sách tiếng Anh.
- Lệnh `\printbibliography[notkeyword={Vietnam},nottypes=book,title={Bài báo tiếng Anh}]` được sử dụng để chỉ in riêng các bài báo bằng tiếng Anh.

### 3.3 Ví dụ

Using `biblatex` you can display bibliography divided into sections, depending of citation type. Let’s cite! The Dirac’s book [2] are physics related items.

Đây là ví dụ về sách tiếng Việt [7], và đây là bài báo bằng tiếng Việt [6].

*The Comprehensive Tex Archive Network* (CTAN) [3] are  $\text{\LaTeX}$  related items; but the others Donald Knuth’s items [4] are dedicated to programming. [6]. [1].

### Kết luận

$\text{\LaTeX}$  nói chung và gói `bilatex` đang là xu thế được sử dụng để biên soạn luận án, luận văn và quản lý, sắp xếp tài liệu tham khảo một cách mềm dẻo và linh hoạt. Với style mới được phát triển “`luanan.bbx`” có thể đáp ứng được hầu hết các yêu cầu về cách sắp xếp và trích dẫn tài liệu tham khảo do các trường đại học ở Việt Nam quy định.

Trong thời gian tới người viết sẽ tiếp tục viết một tài liệu khác về cách định dạng font chữ, quy cách của luận án, luận văn theo quy chuẩn của Bộ Giáo dục và Đào tạo bằng  $\text{\LaTeX}$ . Mọi góp ý và đóng góp cho tài liệu cũng như gói style “`luanan.bbx`” xin gửi về [tuanvietkey@gmail.com](mailto:tuanvietkey@gmail.com) hoặc thông qua [facebook.com/tuanvietkey](https://facebook.com/tuanvietkey).

## Tài liệu tham khảo

### Tài liệu tiếng Việt

- [6] Đặng Minh Tuấn (2012), “Lược đồ chữ ký số tập thể đa thành phần dựa trên cặp song tuyến tính”, *Tạp chí Nghiên cứu KHCN Quân sự*, 5 (7), pp. 1007–1015.
- [7] Đặng Minh Tuấn (2016), *Hệ mật mã đường cong Elliptic*, Nhà xuất bản KHK.T.

### Sách tiếng Anh

- [2] Paul Adrien Maurice Dirac (1981), *The Principles of Quantum Mechanics*, International series of monographs on physics, Clarendon Press, ISBN: 9780198520115.
- [4] Donald E. Knuth (1968), *The Art of Computer Programming*, Four volumes, Seven volumes planned, Addison-Wesley.
- [5] Philipp Lehman (2016), *The BibLaTeX Package - Programmable Bibliographies and Citations*.

### Bài báo tiếng Anh

- [1] Ting-Yi Chang (2011), “An ID-based multi-signer universal designated multi-verifier signature scheme”, *Information and Computation*, 209 (7), pp. 1007–1015.
- [3] George D. Greenwade (1993), “The Comprehensive Tex Archive Network (CTAN)”, *TUGBoat*, 14 (3), pp. 342–351.